

også til adskillig uro med modsætningsforhold for biograffolkene til såvel kommunerne som udlejningsselskaberne. I slutningen af 20'erne så det ganske sort ud for den stumme scene. Den var blevet statens fastansatte »malkeko«, og det kunne den ikke vedblivende holde til, så meget mindre som dens kunder var blevet trætte. De kom ikke mere i så stort antal, men sad hellere ved den billige radio, hvor man uden at ulejligesigret meget kunne få hele Europa ind i sin stue. Den sidste og alvorligste trusel kom fra filmen selv. Den blev talende, hvilket først var grinagtigt og spændende, siden rædselsfuldt og til sidst truende. Herved blev det; truslen blev til alvor, en ny epoke i filmens historie begyndte og dermed også i biografteatrets.

På grundlag af trykte og utrykte kilder, de sidste fra Justitsministeriet, er det lykkedes Sandfeldt at give en, som det synes, dækkende skildring af såvel begivenhedsforløbet som af stemninger og tilstande. De er himmelvidt forskellige fra snart sagt alt i dag, og de virker rent ud komiske også i mange tilfælde, hvor de i virkeligheden betegner noget modsat. Det meget grundige arbejde er forsynet med registre, med filmtitelfortegnelse, med kildefortegnelse og med gode billeder. De sidste sidder på særplancher i to afdelinger sidst i bogen, den ene afdeling endog i kildeoversigten. Det er – mildt sagt – synd.

Finn H. Lauridsen

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt af Harald Jørgensen. (Landsarkivet, 1966). 315 sider.

I disse år arbejder landsarkiverne flittigt med udgivelse af registraturer og

andre hjælpemidler for benyttelse af arkivernes samlinger. Landsarkivar Harald Jørgensen har med denne vejviser til det sjællandske landsarkiv føjet et nyt udmærket led til kæden af publikationer.

Harald Jørgensen indleder bogen med et ganske grundigt rids af arkivets historie fra A. D. Jørgensens forslag om oprettelse af provinsarkiver i 1888 til fuldendelsen af den nye bygning i år. Endnu en gang må man forundres over de trange kår, arkiverne og arkivarerne har måttet udføre deres arbejde under helt op til øjeblikket. Først og fremmest falder naturligvis den stærke pladsmangel, som først nu kan afhjælpes, i øjnene.

Men også sendrægtigheden med de nødtørftigste tekniske hjælpemidler og personaleudvidelser er bemærkelsesværdig. Der skulle en ildløs til på læsesalen, før der 1915–16 kom bevilling til elektrisk lys. Først 1954/55 opnåedes bevilling til en fast kontorrist, og selv om arkivet allerede i 1908 havde fået telefon af hensyn til den daglige forbindelse med Rigsarkivet, fik man først 1961 moderne centralbord med fast telefonvagt!

Hoveddelen af Harald Jørgensens bog er dog naturligvis oversigterne over arkivernes bestand og hjælpemidlerne til dets benyttelse. Det er en særdeles nyttig vejviser for enhver, der vil orientere sig om, hvad der findes i arkivet, og det må være det helt rigtige princip, Harald Jørgensen benytter sig af, når han har valgt at give flest oplysninger om de arkivfonds, man ikke umiddelbart skulle vente at finde i landsarkivet. De mere traditionelle bestanddele af arkivet er gjort kortere af.

Naturligvis kan en sådan oversigt ikke blive bedre end de registraturer, den bygger på. Det giver den et ujævnt præg, som imidlertid betyder

mindre i forhold til den lettelse, en vejviser som denne giver den, der hurtigt skal kende de muligheder, arkivet byder på. Samtidig føres man frem til de forhåndenværende hjælpemidler til udnyttelsen, og det vil nok også kunne spare tid for personalet ved ekspeditionerne.

H. P. Clausen

Arkiv. Tidsskrift for arkivforskning. Udgivet af Rigsarkivet. Redigeret af Frank Jørgensen under medvirken af Niels Petersen og Knud Prange. 1. bind, nr. 1, april 1966. 64 sider. Kr. 16,- i årligt abonnement.

Rækken af danske historiske tidsskrifter er i år blevet forøget med et arkivtidsskrift, udgivet af Rigsarkivet. Initiativet er, skriver rigsarkivaren i et forord, taget af unge og yngre arkivarer. Hensigten er at skabe et forum, hvor resultaterne af arbejdet med arkiver og administration og med arkivteoretiske problemer kan fremlægges. Tidsskriftet skal udkomme to gange om året, og det står også åbent for bidrag fra folk uden for arkivarernes kreds.

Af det første hæftes indhold fremgår, at tidsskriftets emneområde tolkes ganske vidt. To af de fire afhandlinger er almindelige historiske arbejder uden større tilknytning til arkivproblemer, end alle historiske tidsskriftsartikler vil have. Den ene er Andreas Jørgensens udmærkede behandling af forholdet mellem købmænd og bønder på Møn o. 1735, »Borger og bonde på Møn i 18. århundrede«. Den anden er en studie af Frank Jørgensen, »Et indgreb over for håndværkssvendenes frie vandringsret i 1835«, hvor han viser den udenrigspolitiske baggrund for plakaten af 1835, der begrænsede håndværkssvendenes hidtidige vandringsret.

Johan Jørgensens bidrag om »Øverste sekretær Erik Krags virksomhed i Danske Kancelli indtil 1657« er i højere grad et »arkiv-emne«, eftersom det direkte vedrører administrationshistorien. I afhandlingen dokumenteres det, at 1650'erne ikke, som man med tvivlsom hjemmel hos Niels Slange har hævdet, var en forfaldstid i Danske Kancelli. Administrationen var langt fra at være i opløsning, og 1660 betegnede ikke på dette punkt et voldsomt indsnit. Som bekendt fortsatte Niles Krag også sin ledelse af kancelliet adskillige år efter omvæltningen i 1660.

Den eneste arkiv-teoretiske artikel er rigsarkivar Hvidtfeldts »Tanker om kassation«. Det er helt klart, at kassationsproblemet er brændende med de mængder af papir, der afsættes hver dag alene i centraladministrationen. Det er derfor særdeles nyttigt, at dette problem tages op og gennemdrøftes ud fra det tredobbelte hensyn, der her gør sig gældende: hensynet til administrationen, til arkivarernes personale- og pladsforhold samt til forskningen.

Rigsarkivaren skitserer klart problematikken. Han henviser til overvejelserne i andre lande og gennemgår de danske former for kassation. Under gennemgangen af mulighederne for udtynding, papirbesparelse og administrative reformer som middel til at begrænse papirmængden, nævner dr. Hvidtfeldt, at når et gennemslag af den udgåede skrivelse findes, er der ingen grund til at gemme konceptet. Det er en summarisk bemærkning, som let kan vække forundring og bekymring hos historikere og andre forskere, der ønsker at følge sagsbehandlingens forløb. Antagelig er rigsarkivarens opfattelse dog ikke så summarisk, som de valgte udtryk antyder, men tvivlen på dette punkt kan kun